

הפקת מחזות ישראלים בחו"ל

לצערי, קשה היום להעלות מחזות ישראלים בחו"ל. בתיאטרונים רבים שוררת אווירה אנטי-ישראלית, הגובלת באנטישמיות, ולמעשה הוטל מעין חרם דה פאקטו על המחזאות הישראלית בארצות רבות באירופה ובארה"ב. התהליך הזה נמשך כבר כמה שנים והוא הגיע לשיאו כמובן אחרי ה-7 באוקטובר 2023.

איך מתמודדים עם חרם כזה? צריך כנראה לחפש את אותם מקבלי החלטות בתיאטרונים אשר נשארה בהם מידה של הבנה לתהליך שאנחנו עוברים כאן – ואין רבים כאלה. גם אנשי תיאטרון יהודים ליברלים שהיו פתוחים בעבר למחזאות שלנו, מוצאים היום את עצמם מתנגדים למדיניות הישראלית, והם לא מוכנים להסתכן בהאשמה שהם תומכים ב"ציונות". עם זאת, אנשים כאלה, שמגלים פתיחות לנראטיב שבא מישראל, הם השותפים היחידים שלנו, ואותם צריך לחפש.

מניסיוני אני למד שתיאטרונים בחו"ל העלו מחזות שלי, משום שהמחזות האלה שירתו את סדר היום הפוליטי-חברתי שלהם. המחזה הראשון שלי שעלה בחו"ל היה "קסטנר" שהוצג בגרמניה ב-1988, בבימוי של אילן רונן, והיה ברור שהמחזה משרת סוג של חשבון נפש שהחברה הגרמנית עברה. אין זה אומר שהמחזאי הישראלי צריך להתאים את כתיבתו לסדר היום של התיאטרונים בחו"ל. להפך, ככל שהמחזאי הישראלי מעמיק בחקר הישראליות הוא יגלה שהמחזות שלו הם אוניברסאליים יותר, והסיכוי שיועלו בחו"ל דווקא יגדל. לרוע מזלנו, לפעמים חקר מעמיק של הישראליות נדחה על ידי התיאטרונים בארץ, אבל למרבה ההפתעה מתקבל בחו"ל – כך קרה למחזה "רצח יצחק" על רצח יצחק רבין שעלה בגרמניה ובארה"ב ולא עלה בארץ, למחזה "ההודאה" שעסק בטבח בכפר טנטורה ב-1948 ועלה בארה"ב בבימוי סיני פתר, ורק שנה אחר כך עלה בארץ, למחזה "אחרי המלחמה" שלא עלה בארץ, אך עלה בארה"ב – שוב בבימוי סיני פתר, או למחזה "משפט אייכמן" שלא עלה עדיין בארץ, אבל מוצג היום בתיאטרון הלאומי בבוקרשט.

ומה עושים כשאנחנו נמצאים בעיצומה של מלחמה? האם המחזות שנכתוב היום יעלו בחו"ל? קשה לדעת. בינתיים גם התיאטרונים הישראלים לא עושים מאמץ גדול מדי להציג מחזות על המלחמה, והרפרטואר לשנה הקרובה כמעט ולא עוסק בה. עם זאת, משיחות אקראיות עם במאים ומנהלי תיאטרונים בחו"ל, אני מתרשם שלמרות החרם על מחזות ישראלים – דווקא יש עניין לגלות מה יש לנו לומר על המלחמה הזאת, איך אנחנו רואים אותה כחלק מן הסכסוך הישראלי-פלסטיני, איך אנחנו מסבירים את ההרג המסיבי של אזרחים בעזה, איזה אופק אנחנו מציעים ל"יום שאחרי". זהו בלי ספק אתגר עצום. לצערי, אני לא בטוח שאנחנו מסוגלים להתמודד איתו. אף על פי כן, אני מציע לא לוותר. לכתוב, לתרגם ולשלוט. אנחנו חייבים לעצמנו להשמיע את קולנו.